

16.1.2017

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Viite: Lausuntopyyntönne nro STM075:00/2011, 22.11.2016

**LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI ALKOHOLILAIN
KOKONAISUUDISTUKSEKSI**

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi on todettu, että alkoholilain uudistuksen periaatteena on edelleen alkoholihaittojen vähentäminen. Esityksen perusteluissa on tutkimuksiin perustuen hyvin kuvattu niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat alkoholihaittojen yleisyyteen. Perusteluissa viitataan myös tutkimustietoihin, joiden mukaan tehokkaimmin alkoholihaittoja vähentäviä toimia ovat alkoholijuomien hinnan nosto sekä fyysinen saatavuus.

Edellä mainittuja tietoja vasten on hyvin ristiriitaista, että esityksessä ehdotetuilla muutoksilla lisättäisiin alkoholijuomien saatavuutta. Nykyistä väkevempiä alkoholijuomia voitaisiin myydä kaupoissa, kioskeissa ja huoltamoilla. Myös hintataso tulisi todennäköisesti halpenemaan. Lisäksi anniskeluaikoja pidenneltäisiin ja anniskelun jatkoajat olisivat vain ilmoituksenvaraisia.

Eri selvitysten mukaan alkoholin kokonaiskulutus tulee kasvamaan, jos ehdotetut muutokset toteutuvat. Todennäköisesti erityisesti nuorten kulutustottumuksiin olisi merkittävä vaikutus sillä, että nykyistä väkevempien juomien myynti siirtyisi Alkosta kaappoihin. Myös suurkuluttajien määrä kasvaisi. Muiden esityksen perusteluissa kerrottujen haittojen lisäksi näillä tekijöillä voidaan odottaa olevan tieliikenteen turvallisuutta heikentävä vaikutus.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ei ole arvioitu ehdotettujen muutosten vaikutusta tieliikenteen turvallisuuteen. Liikenneturvan näkemyksen mukaan ehdotetut alkoholijuomien saatavuuden helpottaminen ja juomien väkevöityminen lisäävät väistämättä myös rikoksia ja tapaturmia tieliikenteessä.

Alkoholi ja ajokyky

Tutkimusten mukaan kuljettajan onnettomuusriski kasvaa jo pienillä veren alkoholipitoisuuksilla. Tarkkaavaisuus heikkenee, havaintokenttä supistuu, liikkuvan kohteen seuraaminen vaikeutuu ja reaktiot hidastuvat. Alkoholi vaikuttaa myös arviointikykyyn. Humaltunut kuljettaja ottaa usein suurempia riskejä ja ajaa aggressiivisemmin kuin selvä ajaja. Onnettomuusriski tieliikenteessä kasvaa jyrkästi, kun humala syvenee.

Nuorten alkoholinkäytössä on viime vuosina näkynyt positiivista kehitystä terveelliseen suuntaan. Juomien halpeneminen ja siirtyminen väkevämpiin juomiin vaarantaa tämän kehityksen ja altistaa nuoria herkemmin alkoholin käyttöön. Tämä uhka on otettava huomioon myös liikenneturvallisuuden kannalta. Nuorilla kuljettajilla on muita suurempi liikennevahinkoriski jo alhaisilla veren alkoholipitoisuuksilla. Alkoholi vaikuttaa voimakkaimmin niihin kuljettajan taitoihin, jotka eivät ole ajokokemuksen myötä vielä automatisoituneet.

16.1.2017

Toisaalta alkoholin suurkulutus on yleistä, ja tieliikenteessä rattijuopumusrikoksissa uusijoiden määrä on suuri. Eri aineistojen perusteella voidaan arvioida, että vähintään kolmasosa, jopa puolet rattijuopoista on rattijuopumusrikoksen uusijoita. Alkoholihaitat kasautuvat ja seuraukset näkyvät myös tieliikenteessä. Uudistuksen vaikutus suurkulutukseen tulisi näkymään osittain viiveellä ja heijastuisi jopa vuosien päähän.

Liikenneturva muistuttaa myös siitä, että anniskeluaikojen väljentyminen pidemmälle aamuyön tunteihin siirtää alkoholin palamisaikaa edelleen pidemmälle uuteen päivään, jolloin ihmisillä olisi tarve liikkua turvallisesti tieliikenteessä myös kuljettajana.

Rattijuopumusonnettomuuksissa kuolleet ja loukkaantuneet

Liikennekuolemien ja loukkaantumisten määrä rattijuopumustapauksissa on vähentynyt selvästi viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuonna 2015 rattijuopumusonnettomuuksissa kuoli 57 henkilöä ja loukkaantui 569. Viimeisen kolmen vuoden aikana on kaikista tieliikenteessä menehtyneistä viidennes ja loukkaantuneista yhdeksän prosenttia ollut rattijuopumustapauksia.

Rattijuopumusonnettomuuksissa kuolleiden määrää tarkasteltaessa korostuvat nuorten henkilöautolla liikkuneiden kuolemat. Nuorilla kuljettajilla on usein kyydissä muita nuoria. Vuonna 2015 kuolleista ja loukkaantuneista joka kolmas oli 15-24-vuotias. Menehtyneistä kaksi kolmesta oli juopuneita kuljettajia, neljäsosa juopuneen matkustajia ja kahdeksan prosenttia sivullisia.

Liikennevirrasta kerättyjen tietojen perusteella saatu rattijuopon profiilikuva poikkeaa edellä kerrotusta: Rattijuoppo on keski-ikäinen, työssä käyvä mies, joka ajaa promillen humalassa omalla henkilöautollaan ja useimmiten yksin.

Vuonna 2015 alkoholitapausten määrä liikennevirrassa pysyi lähes ennallaan. Noin joka 770. kuljettaja oli rattijuoppo ja noin joka 140. kuljettaja ajoi jonkin verran alkoholia veressään. Poliisin tietoon tuli yli 17 600 rattijuopumustapausta vuonna 2015.

Lopuksi

Myönteisestä kehityksestä huolimatta alkoholi liikenteessä ja rattijuopumusrikokset ovat edelleen merkittävä ongelma, jota pitää torjua monin eri keinoin, eri hallinnonalojen lainsäädännöllä, viranomaisten valvonnalla, teknisillä välineillä, hoidollisilla toiminnoilla ja viestinnällä.

Ehdotetut alkoholilainsäädännön muutokset heikentävät ihmisten hengen ja terveyden suojaa. Liikenneturvan arvion mukaan tällaisia muutoksia ei pitäisi tehdä.

LIKENNETURVA

ANNA-LIISA TARVAINEN
Anna-Liisa Tarvainen
Toimitusjohtaja

/MH/ALT